

Autor: Iskra Tadić

Tema: Kako se može postići rodna ravnopravnost u Srbiji / ili lokalnim zajednicama do 2030. godine?

Sadržaj

Abstract.....	4
Uvod.....	6
Rodna jednakost.....	7-8
<i>Šta je rodna jednakost.....</i>	<i>7</i>
<i>Problem dostizanja rodne jednakosti.....</i>	<i>7</i>
<i>Osnaživanje žena kao prvi korak ka rodnoj jednakosti .....</i>	<i>8</i>
Kako postići rodnu jednakost.....	9-12
Zaključak.....	13
Bibliografija.....	14

Uvod

2015. godine uspostavljeno je 7 novih Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija (COR). Oni se zasnivaju na Milenijumskim razvojnim ciljevima (MRC), koji imaju za cilj bolji razvoj. Iako su ovi ciljevi imali značajan uticaj na razvoj u nekim oblastima, nisu uspjeli da se pozabave nekim od najbitnijih oblasti našeg društva. Novi Ciljevi održivog razvoja imaju za cilj da reše neka pitanja koja Milenijumski razvojni ciljevi nisu rešili, sa posebnim fokusom na to da budu inkluzivniji i da spoje društvene i prirodne nauke. Ciljevi održivog razvoja su dizajnirani da se bave integrisanim i univerzalnim pristupom. Trenutni ciljevi su: 1. SVET BEZ SIROMAŠTVA; 2. SVET BEZ GLADI; 3. ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE; 4. KVALITETNO OBRAZOVANJE; 5. RODNA RAVNOPRAVNOST; 6. ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI; 7. PRISTUPAČNA ENERGIJA IZ ČISTIH IZVORA; 8. DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST; 9. INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA; 10. SMANJENJE NEJEDNAKOSTI; 11. ODRŽIVI GRADOVI I ZAJEDNICE; 12. ODGOVORNA POTROŠNJA I PROIZVODNJA; 13. OČUVANJE KLIME; 14. OČUVANJE VODENOG SVETA; 15. OČUVANJE ŽIVOTA NA ZEMLJI; 16. MIR, PRAVDA I SNAŽNE INSTITUCIJE; 17. PARTNERSTVOM DO CILJEVA.

Međutim, teško je da možemo da ostvarimo sve ove ciljeve odjednom. Prvi cilj koji bi trebali da ostavimo kako bismo mogli da nastavimo dalje je rodna jednakost. Naime, ne samo da na taj način otvaramo vrata svim ženama i muškarcima koji bi svojim idejama mogli da doprinesu ostatku ostalih ciljeva, već dajemo mogućnost i onima koji su na svojoj koži osjetili sve nedaće koje planiramo da otklonimo. Od 2017. godine, rodna ravnopravnost je peti od sedamnaest ciljeva održivog razvoja (COR 5) Ujedinjenih nacija. Rodna neravnopravnost se meri svake godine Izveštajima o humanom razvoju Programa Ujedinjenih nacija za razvoj. Važno je povezati rodnu ravnopravnost i održivi razvoj iz više razloga. Kako možemo postići održivu budućnost i ostvariti svoje razvojne ciljeve ako se prava, sposobnosti i dostojanstvo zanemaruju polovini svetske populacije? Žensko znanje treba koristiti za postizanje ovih ciljeva, na njih treba gledati kao na centralne aktere, a ne kao žrtve. Štaviše, da bi bile efikasne, političke akcije za održivost moraju da isprave nesrazmeran uticaj ekonomskih, društvenih i ekoloških šokova i stresova kojima su žene i devojčice svakodnevno izložene. U daljem tekstu govorićemo šta je zapravo rodna jednakost, zašto je bitna i najbitnije kako možemo da je ostvarimo.

Rodna jednakost

Šta je rodna jednakost

Rodna ravnopravnost, takođe poznata kao seksualna jednakost ili jednakost polova, je stanje jednake lakoće pristupa resursima i mogućnostima bez obzira na pol, uključujući ekonomsko učešće i donošenje odluka, kao i stanje jednakog vrednovanja različitih ponašanja, težnji i potreba, bez obzira na pol. Rodna ravnopravnost je cilj, dok su rodna neutralnost i rodna ravnopravnost prakse i načini razmišljanja koji pomažu u postizanju cilja. Rodni paritet, koji se koristi za merenje rodne ravnoteže u datoj situaciji, može pomoći u postizanju rodne ravnopravnosti, ali nije cilj sam po sebi. Rodna ravnopravnost je više od samo jednake zastupljenosti, ona je snažno vezana za prava žena i često zahteva promene politike. Na globalnom nivou, postizanje rodne ravnopravnosti takođe zahteva eliminisanje štetnih praksi protiv žena i devojčica, uključujući trgovinu seksom, femicid, seksualno nasilje tokom rata, jaz u platama, i druge taktike ugnjetavanja.

Problem dostizanja rodne jednakosti

UNFPA je naveo da, „uprkos mnogim međunarodnim sporazumima koji potvrđuju njihova ljudska prava, žene i dalje imaju mnogo veću verovatnoću da budu siromašne i nepismene. One imaju manji pristup vlasništvu nad imovinom, kreditima, obuci i zapošljavanju. Ovo delom proizilazi iz arhaičnih stereotipa o ženama gde se etiketiraju kao nosioci dece i domaćice, a ne kao hranitelji porodice. Mnogo je manje verovatno da će od muškaraca biti politički aktivne i mnogo je veća verovatnoća da će biti žrtve nasilja u porodici.“ Diskriminacija žena i devojčica – uključujući rodno zasnovano nasilje, ekonomsku diskriminaciju, nejednakosti u pogledu reproduktivnog zdravlja i štetne tradicionalne prakse – ostaje najrasprostranjeniji i najuporniji oblik nejednakosti. Žene i devojke podnose ogromne teškoće tokom i posle humanitarnih, vanrednih situacija, posebno nakon oružanih sukoba. Postoji nekoliko organizacija i institucija koje se zalažu za žene, promovisanje zakonskih i političkih reformi i prikupljanje rodno osetljivih podataka, i podržavanje projekata koji unapređuju zdravlje žena i proširuju njihov izbor u životu. Uprkos mnogim međunarodnim sporazumima koji potvrđuju njihova ljudska prava, žene su i dalje na nižem kako društveno-kulturnom, tako i ekonomskom položaju od muškaraca. U kontekstu međunarodnog razvoja, postojala je tendencija isključivanja žena iz aktivnog učešća u razvojnim procesima i tretirane su kao pasivni primaoci razvoja pomoć, uz malo priznavanja njihovih prava i glasova. To se manifestovalo, na primer, u činjenici da je većina uslovnih gotovinskih transfera programa širom sveta usmerena na žene koje su smatrane efikasnim distributerima robe i usluge u okviru domaćinstva, sa pozitivnim implikacijama na zdravlje dece i obrazovanje. Takav pristup se desio unutar, a poseban razvojni okvir koji je dao prioritet ekonomskoj efikasnosti i fokusirao se na individualno blagostanje i smanjenje siromaštva u njegovom užem smislu bez obraćanje pažnje na nejednake društvene odnose, strukture moći i rodne norme koje podupiru isključenost i diskriminaciju. Kao posledica toga, ženske zabrinutosti su posmatrane izolovano, kao posebna pitanja koja nisu povezana sa glavnim pitanjima kao što su demokratsko upravljanje, klimatske promene, životna sredina i mir i bezbednost. Tokom protekle decenije, pojavili su se ubedljivi novi dokazi koji naglašavaju važnost ravnopravnost polova i agencija za žene, koje ne samo da podstiču ekonomski rast već i doprinose do širih razvojnih ishoda.

Oснаživanje žena kao prvi korak ka rodnoj jednakosti

Rodna ravnopravnost je, pre svega, ljudsko pravo. Žena ima pravo da živi dostojanstvo i u slobodi od oskudice i od straha. Osnaživanje žena je takođe nezamenljiv alat za unapređenje razvoja i smanjenje siromaštva. Osnažene žene doprinose zdravlju i produktivnosti čitavih porodica i zajednica, kao i poboljšanim izgledima za sledeću generaciju. Razumevanje rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena podrazumeva društvo u kojem žene i muškarci uživaju iste mogućnosti, ishode, prava i obaveze u svim sferama života. Jednakost između muškaraca i žena postoji kada su oba pola u stanju da podjednako učestvuju u raspodeli moći i uticaja, imaju jednake mogućnosti za finansijsku nezavisnost kroz rad ili kroz osnivanje preduzeća, uživaju jednak pristup obrazovanju i mogućnost razvoja ličnih ambicija. Sam čin promovisanja rodne ravnopravnosti je osnaživanje žena, jer se fokusira na identifikaciji i ispravljanju neravnoteže moći i davanje ženama više autonomije da upravljaju sopstvenim životima. Osnaživanje žena je od vitalnog značaja za održivi razvoj i realizaciju ljudskih prava za sve. Tamo gde je status žena nizak, veličina porodice obično je velika, što porodicama otežava napredovanje. Stanovništvo, razvoj i programi reproduktivnog zdravlja su efikasniji kada se bave obrazovnim mogućnostima, statusom i osnaživanjem žena. Kada su žene osnažene, cele porodice imaju koristi, a ove beneficije često imaju talasne efekte na budućnost generacije. Uloge koje muškarci i žene igraju u društvu nisu biološki određene – one su društveno determinisane. Iako se mogu opravdati kao da ih zahteva kultura ili religija, ove uloge uveliko variraju u zavisnosti od mesta, kulture i promena koje su se dogodile tokom vremena.

Kako postići rodnu jednakost

Ubrzanje napretka ka implementaciji Agende 2030. i postizanju široke osnove razvojnih ishoda javne politike treba preispitati i redizajnirati koristeći rodno odgovorni pristup. To podrazumeva uzimanje u obzir različitih društveno određenih uloga, odgovornosti i sposobnosti žena i muškaraca, zajedno sa odnosima moći i kulturnim okruženjem u kojima se odvijaju aktivnosti žena i muškaraca, dok se odgovara na njihove različite potrebe i interese. Posebno, za postizanje inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta i punog i produktivnog zapošljavanje (COR 8), trenutni modeli ekonomskog rasta treba da integrišu politike i programe koji: obezbeđuju kvalitetno zapošljavanje svima; poboljšavaju pristup žena proizvodnim sredstvima i resursima; ukloniti diskriminatorne barijere koje sprečavaju žene da učestvuju na tržištu rada i eliminisati rodne praznine u obrazovanju. Otvaranje radnih mesta u formalnom sektor je put ka smanjenju neformalne zaposlenosti. Istovremeno je važno da se promovišu i štite prava i žena i muškaraca angažovanih u neformalnom sektoru, poboljšanje zarada i uslova rada, kao i proširenje socijalne sigurnosti. Odredbe rodne ravnopravnosti treba da budu podržane zakonodavnim i institucionalnim okvirima koji garantuju jednake mogućnosti i prava: osigurati jednaku platu, zabraniti diskriminatorne prakse kao što su niže starosne granice za penziju za žene i uznemiravanje na radnom mestu. Da bi se smanjio teret neplaćene nege i rada u kući, kao što je navedeno u cilju 5.4 u okviru COR 5, politika intervencije treba da se fokusira na pružanje i poboljšanje usluga nege, uključujući pristupačnije čuvanje dece, unapređenje politike radnog mesta prilagođenog porodici, kao što su plaćeno roditeljsko odsustvo i fleksibilnost na radnom mestu koja omogućava ženama i muškarcima da bolje balansiraju porodicu i posao bez uticaja na profesionalno napredovanje. Politike socijalne zaštite kao što su programi gotovinskih transfera, univerzalni sistemi zdravstvene zaštite i penzije su važne za smanjenje tereta brige o ženama, istovremeno obezbeđujući podršku prihodima i unapređenje zdravlja i obrazovanja. Postizanje sigurnosti hrane i održivosti poljoprivrede (COR 2) i rešavanje klimatskih promena (COR 13), politika treba da poboljšaja pristup žena zemlji, vodi, finansijama, tehnologiji i drugim sredstvima koja će omogućiti ženama da sprovedu poljoprivrednu praksu, ostvaruju prihod i poboljšavaju zdravlje i život kako za sebe, tako i za svoje porodice i zajednice.

Nivo posvećenosti rodnoj ravnopravnosti na institucionalnim nivoima uveliko varira. Institucije na nacionalnom nivou mogu predstaviti rod kao strateški prioritet bez nužne političke volje, interne resurse ili analitičke kapacitete da implementiraju rodnu ravnopravnost u svoje politike ili programe. Iako su U Srbiji razvijene inicijative koje promovišu rodnu ravnopravnost, sistematski i sveobuhvatan pristup generalno nedostaje, a stvarna implementacija je često nedovoljno razvijena. Štaviše, pažnja koja se posvećuje uvođenju rodne ravnopravnosti može biti osetljiva na političke promene, što rezultira nedostatkom doslednosti. Pored projektovanja političkih institucija i politike, mnogi faktori utiču na izgled za usvajanje i efektivnu implementaciju politike rodne ravnopravnosti. To uključuje ekonomsku situaciju, prisustvo neprogresivnih političkih partija na vlasti, kulturne norme o rodu i državni kapacitet da ih izazove, vana nacionalni uticaji kao što su međunarodne norme ljudskih prava, priroda domena politike u pitanju i stepenu do kojeg su građanske i političke slobode poštovane. Ključno pitanje je kako ove vrste investicija učiniti prioritetom kreatora politike koji često smatraju rodnu ravnopravnost „mekom“ investicijom koja predstavlja kompromis od drugih važnijih investicija. Rodna ravnopravnost nije posebno pitanje već je sastavni deo svakog dogovorenog prioriteta, bilo da se odnosi na ekonomski rast, siromaštvo... Međutim, razvoj neće biti inkluzivan i održiv ako žene i muškarci nemaju koristi podjednako od politika i programa. Stoga je važno koristiti rodnu ravnopravnost kao politički objektiv za formulisanje, planiranje i sprovođenje razvojne agende.

Kada je 2010. godine PBLID sproveo istraživanje o rodnoj jednakosti u lokalnim zajednicama u Srbiji došli su do zaključka da je ona vrlo mala ili skoro nimalo zastupljena. Ne samo da su muškarci smatrali da žene nikada ne mogu biti ravnopravne, već su i same žene smatrale kako one nikada neće biti kao muškarci jer je to deo srpske kulture. Tada su date preporuke kako bi se u narednim godinama uspostavila veća rodna jednakost, međutim dvanaest godina kasnije i ti predlozi su jedva primenjeni. Čak i nakon više od jedne decenije ovi predlozi su i dalje vrlo korisni i primenjivi za postizanje potpune rodne jednakosti u Srbiji, te kada bi ih implemenitirali do 2030. godine nivo rodne ravnopravnosti bi se povećao. Radnje preporučene ka ostvarenju cilja rodne ravnopravnosti su:

1. Svest o značaju rodne ravnopravnosti iz perspektive inkluzivnog razvoja i socijalno pravednu zajednicu koju treba podizati među zvaničnicima lokalne samouprave, političkim strankama, predstavnicima javnih institucija i lokalnih medija. Ovo se može postići kroz nekoliko aktivnosti:

- Opšta kampanja podizanja svesti;
- Specifične obuke skrojene prema specifičnim karakteristikama i ulogama različitih aktera;
- Javne debate koje će uključiti predstavnike različitih grupa zainteresovanih strana;
- Konkretno akcije koje imaju za cilj osnaživanje žena koje će imati visoku vidljivost;
- Javno predstavljanje pozitivnih primera i uspešnih priča o lokalnim ženama koje su uspešne u raznim oblastima.

2. Sistematsko znanje o dimenzijama i uslovima rodne nejednakosti treba da bude razvijen među svim zainteresovanim stranama. Iako su neke od zainteresovanih strana upoznate sa nekim aspektima rodne nejednakosti, većini još uvek nedostaje „cela slika“. Ovo se može postići kroz:

- Odgovarajuće obuke koje će uvesti činjenice o položaj muškaraca i žena u različitim dimenzijama;
- Kvantitativna i kvalitativna istraživanja o rodnim nejednakostima uopšte, ili fokusirana na određene aspekte rodne nejednakosti, sa izveštajima koji će biti dostavljeni institucijama;
- Javne prezentacije o različitim aspektima rodne nejednakosti.

3. Poznavanje značajnog međunarodnog i nacionalnog okvira za rodnu ravnopravnost treba da bude posebno među zvaničnicima lokalne uprave i političkim partijama. Za ovu svrhu je potrebno da se lokalne samouprave snabdeju ključnim međunarodnim dokumentima prevedenim na lokalne jezike (kao što su Pekinška platforma, Povelja EU, Nacionalna strategija, itd.) ili sa jednim dokumentom koji će ključne dokumente predstaviti sažeto i sveobuhvatno, ukazujući koja je uloga lokalnih samouprava u okviru definisanim u ovim dokumenata.

4. Službenici lokalne samouprave treba da budu obučeni za „gender mainstreaming“. U ove svrhe treba razviti komplet alata za integraciju, koji odgovara lokalnom nivou. Komplet alata treba da sadrži najmanje sledeće module:

- Međunarodni i nacionalni pravni i politički okvir;
- Osnovni koncepti koji su u pozadini politike rodne ravnopravnosti;
- Institucionalna i politička arhitektura za „gender mainstreaming“ na lokalnom nivou;
- Metode i procedure za praćenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou;

- Metode i procedure za uključivanje rodni pitanja u kreiranje lokalnih javnih politika, pravni instrumenti i budžeti;
  - Procena uticaja lokalnih politika iz perspektive rodne ravnopravnosti;
  - Umrežavanje i saradnja između različitih aktera u lokalnoj zajednici i između lokalnih zajednica u cilju obezbeđivanja efikasnog uvođenja rodne ravnopravnosti i poboljšati rodnu ravnopravnost u odgovarajućim zajednicama.
5. Važno je povećati kapacitete i odgovornosti lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost. Njihova aktivnost i efikasnost mogu se podići i kroz umrežavanje sa rodnom ravnopravnosti
  6. Treba podići posvećenost lokalnih samouprava rodnoj ravnopravnosti, i to Evropskom Poveljom o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu, što može poslužiti kao dobar osnov.
  7. Sveobuhvatna strategija rodne ravnopravnosti ili akcioni plan je potreban za definisanje ciljeva, identifikovanje prioriteta i osmišljavanje akcija za unapređenje rodne ravnopravnosti. Lokalni planovi/strategije treba da budu u skladu sa nacionalnom strategijom, ali razrađeni u skladu sa lokalnim specifičnim uslovima. Pored alata za implementaciju, plan treba precizno definisati indikatore za praćenje napretka i uspostavljanje redovnog sistema izveštavanja za dalje intervencije.
  8. Postojeće ključne strategije treba preispitati i redizajnirati uzimajući u obzir pol principa jednakosti, standarda i uticaja na položaj muškaraca i žena.
  9. Lokalne kancelarije/agencije za ekonomski razvoj treba da uvedu rodnu perspektivu u razvojnih planova i projekata.
  10. Rodno osjetljivo budžetiranje treba uvesti na redovnoj osnovi.
  11. Rodno osjetljiva statistika treba da bude dostupna na nivou opština ili okruga koji će omogućiti praćenje sledećih aspekata:
    - Udeo političkog učešća, uključujući udeo žena među poslanicima lokalnih skupština žena, među predsednicima lokalnih parlamenata i opština/gradova, učešće žena među najvišim izvršnim pozicijama u lokalnim samoupravama;
    - Upis dečaka i devojčica u osnovno i srednje obrazovanje, segregacija prema obrazovnim profilima upis mladića i devojaka na fakultet obrazovanje, pismenost. Podaci koji se odnose na pol treba takođe razvrstati prema kriterijumima ranjivosti.
    - Uporedni indikatori tržišta rada, uključujući rodno specifične aktivnosti, zapošljavanje i stopa nezaposlenosti, učešće neformalne zaposlenosti muškaraca i žena, udeo žena među zaposlenima tokom prošle godine, dugotrajna nezaposlenost među muškarcima i ženama.
    - Socijalna zaštita koja treba da uključuje najmanje zdravstveno i penziono osiguranje, ali i indikatore o reproduktivnom zdravlju žena.
  12. Važno je stimulisati saradnju između različitih zainteresovanih strana i različitih opština. Lokalne samouprave mogu biti jedan od ključnih aktera koji ovo iniciraju ili stimulišu vid saradnje, dok mogu postojati i drugi akter koji mogu igrati ulogu u izgradnji partnerstva. Saradnju treba formalizovati kroz protokole.

Takmičenje u istraživačkom radu
vezanom za **implementaciju**
Agende 2030

13. Protokoli o radu ključnih javnih ustanova: socijalna služba, prosveta, zdravstvene institucije, pravosudne institucije i policiju, treba preispitati i redefinisati u skladu sa standardima rodne ravnopravnosti.

14. Producenti, urednici i novinari lokalnih medija treba da budu obučeni za rodnu ravnopravnost i treba podići njihovu svest o značaju pitanja rodne ravnopravnosti.

15. Centre socijalne službe treba stimulisati da prošire svoj fokus sa zdravlja žena i nasilja na drugi aspekti rodne nejednakosti i saradnja između ženskih organizacija i treba razviti druge službe sa ciljem da se rodna perspektiva integriše u rad organizacija koje se bave drugim oblicima ugroženosti i osnaživanja.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Zaključak

Unapređenje rodne ravnopravnosti, kako u pogledu uravnoteženog učešća u donošenju odluka tako i suštinski uticaj na odluke, ima duboku suštinsku vrednost. Istovremeno, rodna ravnopravnost je sastavni deo postizanja širokog spektra ciljeva koji se odnose na održivi razvoj, od bržeg ekonomskog rasta i smanjenja siromaštva, bezbednosti hrane i ekološke održivosti, ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promenama, smanjenje rizika od katastrofa i mirna i inkluzivna društva. Ova pitanja su međuzavisna i međusobno se pojačavaju. Na primer, poboljšanje pristupa do proizvodnih sredstava, resursa i mogućnosti, uključujući obrazovanje, obuku i zapošljavanje, omogućava ženama da imaju adekvatan životni standard i povećava njihovu pregovaračku moć unutar porodice i zajednice. Ovo zauzvrat jača ženski glas i učešće u odlukama koje utiču na njihove živote, što sisteme upravljanja čini rodno odgovornijim. Takvi sistemi mogu podstaći osnaživanje žena u ekonomskom, društvenom, ekološkom i političkom smislu, te se može pomoći u rešavanju negativnih rodni stereotipa koji izazivaju i održavaju nasilje protiv žena i devojaka. Postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca zahteva podršku i institucionalizaciju, a rodno odgovorni pristup finansiranju i obezbeđuju adekvatna ulaganja u nacionalne planove i politike za osnaživanje žena. Ovo uključuje između ostalog promovisanje pristojnog rada, obezbeđivanje pristupa hranljivoj hrani, smanjenje i preraspodela neplaćene nege i kućni rad, i jačanje socijalne zaštite za sve, posebno one u neformalnom sektoru privreda. Neophodno je da se osmisle rodno odgovorne politike i programi, uzimajući u obzir višestruke ukrštene oblike diskriminacije žena i njihove specifične potrebe. Sistematski dizajn, prikupljanje i pristup visokokvalitetnim, pouzdanim i blagovremenim rodno razvrstanim podacima su od ključne važnosti za sprovođenje efektivnih politika zasnovanih na dokazima. Unaprediti rodnu ravnopravnost i osigurati da žene ostvaruju svoja prava i u potpunosti doprineti koristi od razvoja, neophodno je implementirati i ojačati zakonske i institucionalne aranžmane o rodnoj ravnopravnosti, uz jačanje mehanizama odgovornosti za ispunjavanje postojeće obaveze. Zato je potrebna politička volja, zajedno sa snažnijim višestrukim akterima saradnje, koja uključuje ne samo nacionalne i lokalne vlade, već i civilno društvo, privatni sektor, akademske institucije, kao i medije.

Bibliografija

1. Babović, Marija 2010. „Gender equality at the local level“ PBLID
2. Bradshaw, S., J. Castellino and B. Diop., 2013. “Women’s role in economic development: overcoming the constraints.” Background paper for the High-Level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda
3. Dugarova, E. 2015. “Social Inclusion, Poverty Eradication and the 2030 Agenda for Sustainable Development. Working Paper 2015-14. Geneva: United Nations Research Institute for Social Development
4. European Commission (2006) European Charter for Equality of Men and Women in Local Life, Brussels.
5. European Commission (2010) Strategy for equality between women and men 2010-2015 Brussels, COM(2010) 491 final.
6. Fineman, Martha (2000). "Cracking the Foundational Myths: Independence, Autonomy, and Self-Sufficiency". Journal of Gender, Social Policy and the Law,. 8: 13–29 – via HeinOnline.
7. Goetz, A.M. and R. Jenkins. 2016 “Agency and Accountability: Promoting Women’s Participation in Peacebuilding.” Feminist Economics 22(1): 211–236
8. ILO (International Labour Organization). 2015a. Women in Business and Management: Gaining Momentum. Global report. Geneva: ILO
9. Klasen, S. 2006. “Gender and Pro-Poor Growth”. In L. Menkhoff (ed.), Pro-Poor Growth: Evidence and Polic Implications. Berlin: Duncker and Humblot.
10. LeMoynes, Roger (2011). "Promoting Gender Equality: An Equity-based Approach to Programming" Operational Guidance Overview in Brief. UNICEF.
11. Mazur, A. 2016. “Towards the Systematic Study of Feminist Policy in Practice: An Essential First Step.” Journal of Women, Politics and Policy 3,8(1): 64–83
12. Meriküll, Jaanika; Mõtsmees, Pille (2017-09-04). "Do you get what you ask? The gender gap in desired and realised wage realizations" International Journal of Manpower. 38 (6): 893–908.
13. Nyasimi, Mary & Peake, Linda. (2015). Review of Targets for The Sustainable Development Goals: The Science Perspective. 31-34.
14. UN Woman 2014. World Survey on the Role of Women in Development 2014: Gender Equality and Sustainable Development. New York: UN Women.
15. UN Woman 2015b. Progress of the World’s Women 2015-2016: Transforming Economies, Realizing Rights. New York: UN Women
16. UNFPA United Nations Populations Fund. 2019. "Gender equality"
17. UNRISD (United Nations Research Institute for Social Development). 2005. Gender Equality: Striving for Justice in an Unequal World. Geneva: UNRISD
18. World Bank. 2001. Engendering Development: Through Gender Equality in Rights, Resources and Voice. Policy Research Report. Washington, D.C.: World Bank
19. www.Banks4all.rs